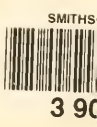

Kot 11 tuzet 1
1904. jan

QL
461
.R873
ENT

QL
461
R873
ENT

XI. kötet.

1904. január

1. füzet.

Ent. Soc. Wash.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra.

—*—

DR. BEDŐ ALBERT BIRÓ LAJOS DR. CHYZER KORNÉL
DR. ENTZ GÉZA MOCSÁRY SÁNDOR

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1904.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

IV., MOLNÁR-UTCZA 24

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

A hazai Melanargiák, Irta <i>A. Aigner Lajos</i>	1
Ujabb adatok Magyarország bogárfaunájához Irta <i>Csiki Ernő</i>	4
Adalék Vas megye lepke-faunájához. Irta <i>Ulbrich Ede</i>	8
Csajkók párviadala. Irta <i>Hajóss József</i> . (Ábrával.)	11
A Hyperinik monographiája. Dr. <i>Petri Károly</i> munkájának ismertetése. Irta <i>Csiki Ernő</i>	12
A bogáncspille vándorlása. III. Irta <i>Albertini Géza</i> , <i>Dr. Fischer Herminius</i> , <i>Bezsilla Samu</i> , <i>Szomor József</i> , <i>Dahlström Gyula</i> , <i>Merkl Ede</i> , <i>Budaker G.</i> <i>Károly</i>	15
<i>Különfélék:</i>	
Saturnia hybrida major. Irta <i>A. Aigner Lajos</i>	18
Entomologiai előadások.	20
Hernyónak védőköntöse.	20
Sáskák petézése.	21
Angolország lepkefaurája.	21
A fülbemászók és egyenes szárnyúak magánrajzát	21
A rovarok felcédulázása.	22
Magyarország lepkéi	22.

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII., Eszterházy-utca 16.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899., 1900., 1901. és 1902-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor., II. kötet 6 kor., Az I. és III. kötetet készpénzben visszaváltjuk.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (IV, Molnár-utca 24.) czimzendők.

Bogárgyűjtőknek!

Matusovits Péter szabadalmazott bogár-praeparáló folyadék, mely megóvjja a bogarakat a megbüdösödéstől, penészedéstől és főbb ízeiben hajlíthatókká teszi, (az 1892. évi pozsonyi kiállításon arany éremmel kitüntetve) kapható Budapesten, IV. ker., Muzeum-körut 7., Lux Mihály drogua-üzletében 2 koronás, 3 kor. 80 filléres és 9 kor. 40 filléres palaczkokban.

A hazai Melanargiák.

Irta: A. Aiguer Lajos.

A Melanargiáknak, e szép fekete-fehér pillangóknak három faja honos hazánkban, t. i. a *Galatea*, *Larissa* és a *Japygia*-nak egyik fajváltozata.

A *Galatea* L. országszerte igen gyakori hegyi s erdei réteken; többnyire 45—58 mm., elvétve csak 36 mm. nagyságú, vagyis általában valamivel nagyobb a németországi példányoknál, melyek csak 43—56 mm. érnek el.

Színe rendszerint fehér, gyakran azonban, kivált Isaszegh és Peszér homokos talaján oly sárgás tünetű, mint az olasz példányok.

Nagyobb az eltérés a többé-kevésbé kiterjedő fekete rajz tekintetében. Ez a kiterjedés számos esetben az összes rajzelemekre kihat, gyakran azonban a szegély fehér foltjai és holdjainak elnyomásában is nyilvánul. A nőtény fonákján a színezés a világos sárgásbarnától a kávésbarnáig változik, sötétebb barna (nem fekete) rajzzal, úgy hogy alul fekete rajzú fehér nőtény aránylag igen ritka.

Gyakrabban jelenség az oly, valamivel később megjelenő nőtény, melynek alsó szárnya alul egyszínű fehér vagy halvány-sárgás: az *ab. leucomelas* Esp.

Sötétebb példányok, melyeken a fekete szegélyek és sávok szélesebbek, a *var. proclida* Hbst.-hez tartoznak, melynek rajza Fiuménál inkább feketés-barna, mint fekete. Ez az alak északon ritkább, déli tájakon mind gyakoribbá válik, elannyira, hogy ott a törzsalakot szinte helyettesíti; különösen sötét példányok fordulnak elő Mehádiánál és Orsován.

Mindkét helyen, úgyszintén Nagyszeben és Fiume környékén is, akad a *proclida* közt oly nőtény, mely alul ép oly fehéres és rajzlatan, mint az *ab. leucomelas*. Az ettől való megkülönböztetés czéljából ezt az alakot Ulbrich Ede hazai lepkész után, ki azt először Fiuménál figyelte meg, *ab. Ulbrichi*-nek kívánom elnevezni.

Még inkább elsötétedett példányok, melyeknél a fehér szín még jóval inkább el van nyomva, az *ab. turcica* O.-hoz vezetnek, a mely csak Carlopagonál lép fel, különben a Balkán lakója.

A törzsalak közt igen ritkán jelentkezik az *ab. Galene* O., az alsó szárny fonákján szem nélkül. Csupán Lipiken és Pécssett figyelték meg.

Más alaknál, melyet Budapesten és Hunyadmegyében észleltünk, a különben csak az apex, vagyis 5. sejt fonákján látható szemfolt a felületen is jelentkezik; szintúgy a nősténynél az alsó szárny fonákján levő szemek a felületen is láthatóvá válnak és többnyire kék magot mutatnak. Megjegyzendő, hogy mindkét jelleg előfordul az *ab. leucomelas*-nál is, a kék szemfoltok pedig a *var. procida*-nál is találhatók.

A *var. procida*-nak igen érdekes példányát fogta Ulbrich Ede Tarsa fürdőhelyen (Vasm.) 1901. július 20-án. Ez tökéletes ellentéte az *ab. amarginata* Metz.-nek, melyen az alsó szárny szegélyvonala teljesen hiányzik, úgy hogy a nagy szegélyholdak megszakítás nélkül a rojtig érnek. A tarcsai példányon ellenkezőleg teljesen hiányzanak a szegélyholdak, úgy hogy a fekete szín a keskeny középsávtól megszakítatlanul a fehér rojtig terjed; az igen megfogyott fehér többeli folt, valamint a fehér középsávnak a 7. és 8. sejtben levő foltjai füstös behintésűek. Ez a füstös behintés a felső szárnyon még erősebben mutatkozik, a mennyiben nemcsak az igen megfogyott többeli folt, hanem a többi fehér folt is többé-kevésbé füstös behintésű, kivált a csaknem egészen eltűnő 5. sejtbeli folt, melyben a szem szokott állni. Csupán az 1. és 2. sejtben levő foltok tartják meg az eredeti fehér színt; de a 2. sejtben levő két folt csak homályos fekete vonal által van elkülönítve. Fonákja is sötétebb a rendesnél és hasonlít ahhoz a példányéhoz, melyeknek rajzát O b e r t h ü r (Études XX. pl. 2. fig. 17.) adja s azt *ab. melania*-nak nevezi. Ez illeti meg a tarcsai példányt is.

A törzsalaknak ehhez hasonló példányát fogta Viertel A. Pécssett; ennél az alsó szárny szegélye rendkívül széles s abban fehér pontok és holdak nem állnak. A Csepelszigeten pedig C e r v a F r i g y e s igen sárgás színezésű példányt fogott, a melynek összes rajzai fakó barnák, homályosak.

Larissa H. G. csak Fiuménál és a Velebitben Carlopagoig; a jóval világosabb *var. Herta* H. G. csak Carlopagonál röptül. Itt éri el, ép úgy mint a törzsalak Fiuménál, elterjedésének véghatárát nyugat és észak felé. Valóságos hazája Kis-Ázsia.

Japygia Cyr.-nél, a délolaszországi törzsfajnál az összes rajzok kiszélesedtek, sávszerűek, kivált a szegélyeken, melyeknek félholdjai pettyekké zsugorodnak és igen sekélyek; az alsó szárny szemei is a fekete szegélylyel egybefolyó fekete keretben állnak. A *var. Cleanthe* B. valamivel gyöngébb, de még min'ig sávszerű rajzokat mutat, félholdjai szintén sekélyek: az alsó szárny szemei meg a kiszélesedett szegélyben állnak, mely azonban befelé már nem veszi körül. Hazája déli Franciaország, Spanyolország és délkeleti Oroszország. A kaukazusi alak, *var. caucasica* Nordm. valamivel nagyobb, világosabb, míg az algiri *var. Atiopus* Hb. kisebb, még a törzsalaknál is sötétebb.

Mindezektől és a szintén sötétebb, a törzsalakot megközelítő oroszországi *var. Sunarovius* Hbst.-tól lényegesen és állandóan elüt a hazai alak, melynek rajzai vonalszerűek, szegélyholdjai mindig egészen fehérek, egyszerű vonallal határoltak, magasan íveltek és az alsó szárnyon befelé hegyesedők; itt a szemek sora a szegélylyel nincsen összekötve és többnyire elkülönített szemekből áll, melyeket olykor füstös szalag fűz egybe.

Mindezeknél fogva hazai alakunkat az Odesszánál és délkeleti irányban Perzsiáig, Turkesztánig és Szibériáig előforduló *var. Sunarovius*-tól elkülönítendőnek és régebben használt *var. Clotho* Hb. neve alatt önálló válfajnak tekintendőnek vélem.

A *var. Clotho* Hb. szerfölött lokális. Budapest közvetlen környékén évek előtt fogtam egy példányát — az egyedülit, melyről tudomásom van. Állítólag Gödöllőn is fogták egy ízben. Ellenben déli irányban, P. Peszér homokos talaján, erdei réteken gyakori egész június havában es bizonyára hasonlatájú és növényzetű más alföldi helyeken is tenyészik.

Nagysága, kiterjesztve, 49—56 mm., kivételesen csak 46 mm.

Rajz tekintetében igen változó, a mi kivált a felső szárny fekete vonalainak kiszélesítésében nyilvánul. Különösen áll ez ama csipkés vonalra nézve, mely a mellső szegélyen apró, belül fehér kerek foltot képez s onnan a belső szegélyig lefut. Ez a vonal helyenkint többnyire foltokat alkot, de csak igen ritkán szélesedik ki valóságos sávvá, mely esetben a mellső szegélyen álló kerek folt is feketével van kitöltve.

Szintoly változó ama rövid vonal is, mely a szárny hegye előtt a mellsőtől a külső szegélyig húzódik s az 5. sejtben álló szemet magába foglalja. olykor azonban 1—2 apró pettyig eltűnik.

Kevésbé változók a tótér csipkés vonalai s a megvastagodott vonalak, melyek a szegélybeli félholdakat körülfogják. Ezek

ritkán jelentkeznek egyszerű vonalak alakjában, úgy hogy rendkívül ritka az oly példány, melynek összes rajza mintegy csupa vonalakból áll. Igen ritkák az oly példányok is, melyeknél az lb. sejt egészen fehér.

Az alsó szárny csekélyebb mértékben változik. Középterének rajza néha részben vagy egészen körvonalakból áll. A szemfoltok kerete olykor igen megszélesedett és egymásba olvadó, úgy hogy valóságos sávvá válik; gyakrabban azonban teljesen eltűnik, mely esetben a szemek magva is megkisebbedik vagy elhomályosodik. Néha csak egy szem látható, míg a többi közül csupán 1—2 van némileg jelezve; ellenben akad szerfölött ritkán oly példány is, melynél a 4. sejtben is mutatkozik szem, holott ebben a sejtben semmiféle más *Melanargia*-nak nincsen szemfoltja. Mindezen alakoktól eltérők az oly példányok, melyeknél mindkét szárny szemfoltjai, az apexé is, teljesen eltűnnek, vagy alig észrevehetőek.

Ujabb adatok Magyarország bogarfaunájához.

(5. pótgjegyzék a faunakatalogushoz.)

Irta Csiki Ernő.

Utolsó pótgjegyzékem¹⁾ megjelenése óta hazánk területén elég tekintélyes számát találták a faunánkra új fajoknak és fajváltozatoknak, úgy hogy czélszerűnek láttam azok jegyzékét itt közrebocsátani. A faunánkból ismeretes alakok száma így 128-al gyarapodik, tehát mindezideig hazánk területéről 7377 bogárfajt és -fajváltozatot ismerünk.

Cicindela soluta Dej. ab. *nigra* Beuthin — II. Székesfehérvár.

Carabus Ullrichi Germ. var. *minutus* Beuth. — VI. Német-Bogsán; *Kollari* Pall. var. *negotineusis* Reitt. — VI. Resicza.

Nebria velebiticola Reitt. — VII. Velebit.

Bembidium fasciolatum Duft. var. *ascendens* K. Dan. — III. Trencsén, Beszterczebánya, Tátra, IV. Mármaros; ab. *axillaris* K. Dan. — III. Tátra; *Redtenbacheri* Dan. (*affine* Redtb. nec Say) — III. Tátra, IV. Mármaros, V. Radnai havasok, Brassói

1) Rovartani Lapok, IX, 1902. p. 35.

hegység, Propástia, Bucsecs, Bulea-tó, Kerczi-hegység, Negoj, Guraró, VI. Mehádia; *complanatum* Heer — VII. Croatia; *jordanense* La Brul. — IV. Kékkő (Nógrád vm.)

Trechus rhilensis Kaufm. (*parengensis* Ganglb. i. l.) — V. Paring, Petrosény.

Anophthalmus Bielzi Seidl. var. *transsylvanicus* Csiki — V. Keresztényhavas, Rozsnyói hegység, Homoród-Almás (Vargyas); *hungaricus* Csiki — III. Aggteleki barlang; *Deubeliannus* Csiki — V. Zernest (Vleduska völgye).

Plocionus (Dej.) *pallens* Fabr. — II. Pápa.

Brachinus crepitans L. var. *strepitans* Duft. — I. Budapest.

Agabus regalis Petri — V. Kerczi hegység, (Lakucz, Bulea-tó.)

Eunectes (Er.) *sticticus* Linn. — VI. Német-Bogsán.

Hydraena nigrita Germ. — IV. Király-Helmeccz.

Mycetoporus imperialis Bernh. — VI. Mehádia.

Quedius decoratus Petri — V. Negoj, Paring.

Lathrobium Taxi Bernh. — VI. Mehádia.

Amphichroum hirtellum Heer — VII. Velika (Jeg. Koca.)

Astacops (Bernh.) *mehadiensis* Bernh. — VI. Mehádia.¹⁾

Reichenbachia Breiti Holdh. — II. Fertőtő; *tibialis* Aubé — I. Budaörs (Csiki).

Necrophorus interruptus Steph. var. *suturalis* Motsch. — II. Öszöd (Ehmann F.)

Silpha lunata Fabr. var. *italica* Küst. — VII. Croatia; var. *carpathica* Reitt. — IV. Mármaros.

Atomaria grandicollis Bris. — V. Radnai havasok; *gibbula* Er. var. *mehadiensis* Ganglb. — VI. Mehádia; *analis* var. *Deubeli* Holdh. — V. Radnai havasok.

Lathridius nodifer Westw. — I. Budapest.

Cyllodes ater Hbst. var. *ruficollis* Er. — III. Tribecs (Nyitra m.)

Laemophloeus mouilis Fabr. var. *bucephalus* Ganglb. I. Rákos-Keresztur, VI. Mehádia; *nigricollis* Luc. — II. Pécs.

Syncaelypta carniolica Ganglb. — VII. Croatia.

Byrhus (Seminolus) *regalis* Steff. var. *laevigatus* Ganglb. — V. Radnai havasok; *pilula* Linn. var. *herculeanus* Ganglb. — VI. Herkulesfürdő.

Platysoma lineare Er. — III. Tátraszéplak, V. Tihucz.

¹⁾ *Astacops* Bernh. nec. Boisd. — *Carcinocephalus* Bernh. nom. nov.

Hister quadrimaculatus Linn. var. *Pelopis* Mars. — I. Kalo-
loca; *stigmatosus* Mars. — I. Budapest, V. Dicső-Szent-Márton,
Nagyszében; *Laco* Mars. — I. Budapest.

Gnathoncus rotundatus Kug. var. *suturifer* Reitt. —
I. Budapest.

Onthophagus ovatus Linn. var. *ruficapillus* Brul. — A
törzsfaj társaságában.

Aphodius subterraneus Linn. var. *fuscipennis* Muls. —
I. Budapest; *haemorrhoidalis* Linn. var. *sanguinolentus* Hbst. —
I. Budapest, Isaszegh. IV. Sárospatak; *inquinatus* Fabr. var. *nu-
bilus* Panz. — II. Komárom, IV. Tokaj; var. *centrolineatus* Panz.
— II. Komárom; *tristis* Panz. var. *vicinus* Muls. — IV. Kis-
Azar, S.-A.-Ujhely; *biguttatus* Germ. var. *similis* Schilsky — II.
Kenese, IV. Tokaj; var. *apicalis* Schilsky — IV. Tokaj; *luridus*
Fabr. var. *variegatus* Hbst. és var. *apicalis* Muls. — I. Budapest.

Trichius fasciatus Linn. var. *interruptus* Muls. — IV.
Sz.-Olykt; var. *dubius* Muls. — IV. Bártfa; var. *pulchellus* Rossi
— IV. Mező-Laborez.

Trachys fragariae Bris. — I. Budapest, II. Pécs.

Cantharis hungarica Csiki — I. Budapest.

Malachius affinis Mén. var. *concolor* Krauss — VII.
Zágráb.

Ochina bicolor Csiki — VII. Vinkovce.

Schistocerus (Lesne) *bimaculatus* Oliv. — VI. Bácság.

Blaps Milleri Seidl. — I. Budapest.

Otiorrhynchus juglandis Apfb. — I. Budapest; *amplus*
Petri — V. Brassó.

Lepyrus armatus Weise — II. Fertőtó

Hypera comata Boh. var. *biharica* Petri — I. Biharhegy-
ség; var. *carpathica* Petri — Kárpátok; *minuta* Petri — V. Rad-
nai havasok; *fiumana* Petri — VIII. Fiume; *viennensis* Herbst
III. Pozsony; *elegans* Boh. var. *Bonvouloiri* Cap. — I. Biñar-
hegység, V. Erdély, VI. Bázias; *palumbaria* Germ. var. *coarcti-
collis* Krauss — V. Barczasági hegyek, VI. Herkulesfürdő.

Phytonomus (Cap.) *dentatus* Petri — V. Radnai hava-
sok; *carinicollis* Strl. var. *obscurus* Petri — V. Paring, Púj, Ke-
resztényhavas; *Friwaldszkyi* Petri — VI. Mehádia; *cumanus* Petri
— I. Budapest; *transsylvanicus* Petri — Magyarország egész
területén, különösen Erdélyben; *Rogenhoferi* Ferr. var. *cretaceus*
Petri — VI. Bácság.

Allodactylus asperatus Gyllh. (*macrasper* Reitt.) — I. Budapest; VII. Croatia.

Brachiodontus Deubeli Ganglb. — V. Bucsecs, Bulea-tó.

Ceuthorrhynchus turbatus Schultze — Magyarország; *interjectus* Schultze — VI. Herkulesfürdő; *suturalba* Schultze — I. Budapest; *Henschi* Schultze — I. Budapest; *cochleariae* Gyllh. var. *monticola* Schultze — V. Erdélyi havasok.

Anthonomus sorbi Germ. — VII. Vinkovce.

Nanophyes annulatus Arrag — VII. Vinkovce.

Magdalis opaca Reitt. — VI. Herkulesfürdő.

Rhagium bifasciatum Fabr. ab. *glaucopterum* Schall. — A törzsfajjal; *graecum* Schauf. — Magyarországon.

Oxymirus cursor Linn. ab. *noctis* Linn. — V. Erdély. VI. Mehádia, VII. Karst.

Toxotus meridianus Linn. ab. *geniculatus* Fourcr. — I. Budapest, IV. Máramaros, V. Szt. Erzsébet; ab. *laevis* Oliv. — IV. Homonna, V. Szt.-Erzsébet; *quercus* Goeze ab. *discolor* Fleisch. — I. Budapest, Péczel, Isaszegh.

Evodinus interrogationis Linn. ab. *marginellus* Fabr. — III. Kézsmárk; *clathratus* Fabr. ab. *signatus* Panz. — V. Tusnád, Lotriona völgye, Vurfu mare, Vale capra rece, Nagyvizvölgy, VI. Mehádia.

Gaurotes virginea Linn. ab. *thalassina* Sckrnk. — III. Koritnicza, N.-Röcze, V. Vöröstoronyi szoros, VI. Velebit.

Acmaeops septentrionis Thoms. ab. *simplonica* Strl. — III. Magas Tatra.

Cortodera holosevicea Fabr. ab. *velutina* Heyd. — A törzsalakkal; ? var. *nigrita* Heyd. — Magyarország; *Birnbacheri* Pic. — I. Budapest, VII. Croatia; ab. *rubripes* Pic. — A törzsfajjal.

Leptura tessera Charp. ab. *impunctata* Heyd. — VI. Oravicza, Herkulesfürdő; *dubia* Scop. ab. *limbata* Laich. — A törzsfajjal; ab. *Starcki* Schilsky — III. Tatra, VII. Stalak.

Judolia cerambyciformis Sckrnk. ab. *efasciata* Csiki — I. Budapest, IV. Alsó-Tátrafüred; ab. *transsylvanica* Csiki — V. Szucság; *erratica* Dalm. ab. *septemsignata* Küst. — II. Pécs, V. Szt.-Erzsébet, Déva, VI. Mehádia.

Strangalia quadrfasciata Linn. ab. *interrupta* Heyd. — V. Vöröstorony, Déva; ab. *Guillemonii* Desbr. — V. Lotriona völgye; *maculata* Poda ab. *externepunctata* Muls. — I. Budapest,

II. Zircz, III. Liptó, IV. Mármaros; ab. *undulata* Muls. — V. Kozsa, VI. Mehádia, VII. Stalak; *revestita* Linn. ab. *rufomarginata* Muls. — A törzsalakkal; ab. *ferruginea* Muls. — I. Budapesti, Nagyvárad; ab. *fulvilabris* Muls. — I. Budapest.

Xylotrechus pantherinus Sav. — V. Tusnád.

Dorcadium decipiens Germ. var. *Jacqueti* Pic — Magyarország.

Chaetocnema orientalis Baud. — Dél-Magyarország.

Semicnema (Weise) *Reitteri* Weise — I. Budapest.

Psylliodes Wachsmanni Csiki — VIII. Novi.

Phyllotreta crassicornis All. — VII. Croatia.

Longitarsus absyuthii Kutsch. — Magyarország.

Sphaeroderma rubidum Graells var. *testacea* Gyllh. — Magyarország.

Coccinella quadripunctata Pont. var. *rustica* Weise — IV. N.-Mihály; var. *16-punctata* F. — I. Budapest, II. Zala-Tapolcza; *undecimpunctata* Linn. var. *pura* Weise — IV. Gercsely.

Hyperaspis reppensis Hbst. var. *Teinturieri* Muls. — V. N.-Mihály.

Adalék Vas megye lepke-faunájához.

Irta: *Ulbrich Ede.*

Az 1901. és 1902. évek július havát Vas megye északnyugati részében, az Alpések végnyúlványai alján, a fölötte kies fekvésű Tarcsa fürdőben töltöttem és ezt az időt a környék lepkészeti átkutatására használtam fel. Kirándulásaim terét: Tarcsa és Felső-Lövő tölgy- és fenyő-erdeje, továbbá a különösen botanikus tekintetben igen érdekes villányosi nagy szakadék (főként tölgy-erdő), végre a Borostyánkőről északra fekvő, Styria felé húzódó Gerinceggyen (Kienberg) elterülő fenyves erdő képezte.

Kutatásaim eredményét mind a két esztendőre vonatkozólag összegezvén, azt az alábbiakban közlöm.

Megjegyzem azonban, miszerint ezen adatok távolról sem tartanak igényt arra, hogy ezen vidék júliusi lepke-faunájának kimerítő képét nyújtsák, már csak azért sem, mert a viszonyok olyanok voltak, hogy éjjeli fogásaim csak a lámpafény melletteikre szorítkoztak; a családokkal való fogás mind két évben — külön-

féle körülmények következtében — egyetlen egyszer sem volt alkalmazható.

Az általam észlelt fajok a következők:

Papilio Podalirius L., Machaon L., v. bimaculatus Eim.
Parnassius Apollo L., Mnemosyne L. *Aporia* crataegi L.
Pieris brassicae L., rapae L., napi L., v. napaeae Esp. *Euchloe*
 cardamines L. *Leptidia* sinapis L., g. ae. diniensis B. *Colias*
 Hyale L., Edusa F., Myrmidone Esp. *Gonopteryx* rhamni L. *Apa-*
tura Iris L., ab. Jole Schiff., Iliä Schiff., ab. Clytie Schiff., ab.
 dilutiör Stdgr., ab. Astasioides Stdgr. *Limnitis* populi L., ab
 tremulae Esp. *Neptis* Lucilla F. *Pyrameis* Atalanta L., cardui L.
Vanessa Jo L., urticae L., polychloros L., Antiopa L. *Polygonia*
 C-album L. *Araschnia* ab. porima O., gen. aest. prorsa L. *Meli-*
taea Phoebe Knoch., Didyma O., Athalia Rott., Aurelia Nick.
Argynnis Euphrosyne L., Dia L., Hecate Esp., Ino Rott., Daphne
 Schiff., Latonia L., Aglaja L., Niobe v. Eris Meig., Adippe L.,
 Paphia L. *Metanargia* Galatea L., ab. leucomelas Esp., ab. Galene
 Metzg. *Satyrus* Circe F., Hermione L., Dryas Esp. *Pararge* v.
 Egerides Stgr., Maera L. *Aphantopus* Hyperantus L., ab. Arete
 Müll. *Epinephele* Jurtina L., Lycaon Rott. *Coenouympha* Iphis
 Schiff., Arcania L., Pamphilus L. *Thecla* spini Schiff., ilicis Esp.,
 acaciae F., pruni L. *Callophrys* rubi L., ab. immaculata Fuchs.
Zephyrus quercus L. *Chrysophanus* virgaureae L., Hypothoë L.,
 Phlaeas L., gen. aest. Eleus F. *Lycaena* Argiades Pall., Argus L.,
 Argyrognomon Bgstr., Astrarche Bgstr., Icarus Rott., ab. caerulea
 Fuchs., Amada Schn., Hylas Esp., Meleager Esp., Bellargus
 Rott., minima Fssl., semiargus Rott., cyllarus Rott., Euphemus Hb.,
 Arion L. v. obscura Frey. *Adophaea* lineola O., Thaumias Hufn.
Angiades comina L., sylvanus Esp. *Thanaos* Tages L.

Achrontia Atropos L. (hernyó). *Dilina* tiliae L. *Hyloicus*
 pinastri L. *Metopsilus* porcellus L. *Macroglossa* stellatarum L.

Hypogymna morio L. *Enpicoctis* chrysorrhoea L. *Porthesia*
 similis Fssl. *Stilpnotia* salicis L. *Malacosoma* castrensis L. *Lasio-*
campa quercus L. *Dendrolimus* pin L. *Ciix* glaucata Sc.

Acronycta strigosa F. *Agrotis* simulans Hufn., exclamationis L.
Epineuronia popularis F. *Mamestra* leucophaea View., nebulosa
 Hufn., trifolii Rott. *Dianthoecia* carpophaga Bkh. *Miana* strigilis Cl.
Bryophila fraudatrix Hb. *Hadena* monoglypha Hufn., illyrica Fr.
Dryobota monochroma Esp. *Trachea* atriplicis L. *Euplexia* lucipara
 L. *Nonagria* neurica Hb. *Caradrina* taraxaci Hb. *Helio-*
thüs ononis F., dipsacea L. *Pyrrhia* umtra Hufn. *Acontia*
 lucida Hufn., v. albicollis F., luctuosa Esp. *Erastria* uncula
 Cl., pusilla View., deceptoria Sc., fasciana L. *Emmelia* trabealis
 Sc. *Plusia* gutta Gn., gamma L. *Euclidia* glyphica L. *Aedia*
 funesta Esp. *Laspeyria* flexula Schiff. *Zanclognatha* tarsipennalis
 Tr., tarsicrinalis Knoch., grisealis Hb., emortalis Schiff. *Madopa*
 salicalis Schiff.

Habrosyne derasa L. *Cymatophora* fluctuosa Hb.

Aplasta ononaria Fssl., v. faecataria Hb. *Pseudoterpna* pruinata Hufn. *Geometra* papilionaria L., vernaria Hb. *Euchloris* smaragdaria F. *Nemoria* viridaria L., porrinata Z., pulmentaria Gn. *Thalera* fimbrialis Sc., putata L., lactearia L. *Hemithea* strigata Müll. *Acidalia* similata Thunbg., ocharata Sc., bisetata Hufn., rusticata F., dilutaria Hb., degeneraria Hb., inornata Hw., aversata L., v. spoliata Stgr., rubiginata Hufn., strigilaria Hb. *Ortholita* plumbaria F., limitata Sc. *Lithostege* farinata Hufn., griseata Schiff. *Anaitis* plagiata L. *Eucosmia* undulata L. *Scotosia* vetulata Schiff., rhamnata Schiff. *Larentia* dotata L., fulvata Forst., variata v. obeliscata Hb., viridaria F., quadrifasciaria Cl., cuculata Hufn., rivata Hb., sociata Bkh., albicillata L., tristata L., alchemillata L., adaequata Bkh., testaceata Don., obliterated Hufn., fusco-undata Don., berberata Schiff. *Asthena* candidata Schiff., anseraria Hb. *Chloroclystis* rectangulata L., ab. subaerata Hb. *Phibalapteryx* tersata Hb. *Abraxas* marginata L., ab. pollutaria Hb. *Declinia* pusaria L., ab. rotundaria HS, exanthemata Sc. *Ellopiá* prosapiaria L., v. prasinaria Hb. *Angerona* prunaria L., ab. sordidata Fssl. *Urapteryx* sambucaria L. *Opisthograptis* luteolata L. *Epione* advenaria Hb. *Semiolitha* notata L., alternaria Hb., liturata Cl. *Amphidasis* betularia L. *Nychiodes* lividaria Hb. *Boarmia* gemmaria Brahm., repandata L., consortaria F., lichenaria Hufn. *Gnophos* glaucinaria Hb. *Ematurga* atomaria L., ab. -unicoloraria Stgr. *Bupalus* piniarius L. *Selidosoma* ericetaria Vill. *Phasiane* clathrata L. *Eubolia* arenacearia Hb., g. ae. flavidaria Ev. *Scoria* lineata Sc.

Syntomis phegea L. *Dysauxes* ancilla L.

Spilosoma mendica Cl., lubricipeda L., menthastris Esp., urticae Esp. *Phragmatobia* fuliginosa L., v. fervida Stgr. *Arctia* villica L. *Callimorpha* dominula L., transitus ad. *Bythinicam* Stgr. *Hipocrita* Jacobaeae L. *Cybosia* mesomella L. *Ononistis* quadra L. *Lithosia* deplana Esp., lutarella L.

Zygaena purpuralis Br., scabiosae Schev., meliloti Esp., trifolii Esp., lonicerae Esp., filipendulae L., angelicae O., ab. coronillae Esp., ab. aeacus Esp. *Ino* chloros Hb., globulariae Hb.

Cochlidion limacodes Hufn. *Pachytelia* unicolor Hufn. *Rebelia* nudella O.

Sesia tipuliformis Cl., empiformis Esp.

Hepialus lupulina L.

Csajkók párviadala.

Irta: *Hajóss József.*

Rég ismert tény, hogy az állatvilágban, különösen a gerinczesek körében, pázás idején a hímek a nőstények előtt valóságos harcokat vívnak egymással, melyek igen gyakran az egyik küzdő fél halálával végződnek. A nőstény nyugodtan szemléli a harcot, s annak befejezése után minden lelkifurdalás nélkül fogadja a győztes udvarlását, ha mindjárt előzőleg a legyőzöttét

fogadta is. Hasonló esetek — habár korlátozottabb számban — a gerinctelen állatok között is előfordulnak, a minék egyik érdekes — már többek által megfigyelt — példáját a mellékelt rajzban is bemutatom. Ez a „nagyfejű csajkó“ (*Lethrus cephalotes*) párviadala. A bogár életmódja eléggé ismeretes, úgy, hogy annak leírását mellőzhetőnek tartom s csak a hímek párviadalának — mint kevésbé ismert ténynek — leírására szorítkozom. Gyűjtő kirándulásaimon már több ízben találtam hímeket, melyek torán és potrohán szabályos kerek lyukak voltak, mintha vastag tűvel keresz-

tül döfték volna őket. Hiába kerestem ezen sérülések származását, míg az elmúlt tavaszon a véletlen reá vezetett. A Budaörs közepében levő „Irhás árok“ partjain egész csajkó telepre bukantam, a hol ily sérült hímeket a part tövében tizivel találtam. Ez által figyelmessé téve jobban megfigyeltem a partoldal s egyszerre csak látom, a mint két hím dühösen egymásnak ront s hatalmas rágóival ellenfelét megsebezni igyekeznek. A harc igen változatosan s oly dühvel folyt, hogy többször mind a két küzdő fél legurult a partoldalra. Ilyenkor békésen egymás mellett kapaszkodtak fel a nyílásig, a honnan a nőstény a küzdelmet szemlélte; ide érve azonban ismét ádáz dühvel csaptak össze, s folyt a harc tovább, a míg végre az egyiknek sikerült ellenfele egyik lábát leharapni, s az így megbénított felet a harctérről elűzni. A győztes azután a nősténynek kezdett udvarolni, mely azt el is fogadta. Ilyen viadalt azután többet is volt alkalmam megfigyelni, a melyek között néhány az egyik fél halálával is végződött.

E helyen megemlítem még, hogy ezen környéken a *Lehrus cephalotes*-nek Magyarországon eddig még meg nem figyelt fajváltozata, a var. *podolicus* Fisch is elég gyakran előfordult. Ez a változat azonban véleményem szerint nem egyéb, mint a lárvának hiányos táplálkozása folytán keletkezett torz példányok.

A Hyperinik monographiája.

Dr. Petri Károly könyvének ismertetése.

Irta Csiki Ernő.

Dr. Petri Károly, hazánkfia a segesvári ág. ev. polgári fiúiskola igazgatója, az orrmányos bogarak egyik fajokban gazdag csapatját, a *Hyperini*-ket, tette az utóbbi években tanulmánya tárgyává. Tanulmányairól terjedelmes magánrajzban ¹⁾ számol be, melyet alábbiakban ismertetek.

A *Hyperini*-k csapatjával régebben főleg C a p i o m o n t foglalkozott, ki annak idején e csoportot monographikusan is tárgyalta, kivüle főleg Kirsch, Kraatz, Bedel és Seidlitz neveihez fűződik azoknak systematikai tárgyalása. Petri munkájában C a p i o m o n t-t követi, elfogadja annak a mellközép belső és a mellvég külső oldalmezének szerkezete alapján két alcsoportra (*Cepurides* és *Hyperides*) való felosztását. Az eddig ismert 8 *Cepurida*-

¹⁾ Petri, dr. Karl., Monographie des Coleopteren-Tribus Hyperini. Herausgegeben vom Siebenbürgischen Verein für Naturwissenschaften zu Hermannstadt Mit 3 Tafeln und 58 Textfiguren. IV és 210. p, Hermannstadt, 1901.

nemhez egy újabb paläarktikutusát (*Fronto*) ír le. A *Cepuridákat* nem tárgyalja behatóan, átveszi *Capiomont* kulcsát a nemek meghatározására, csak az új *Fronto*-nemet sorozza be, melyet azután részletesen is leír, egvedüli fajával (*Fr. bimaculatus*) együtt, mely az Amur vidékéről való. A Hyperidák (*Hyperides*) alcsoportjában a következő nemeket tárgyalja: *Bubalocephalus*, *Macrotarsus*, *Hypera*, *Phytonomus*, *Limobius*, *Coniatus*. A nemek meghatározó kulcsába felveszi ugyan még föltételelesen a *Lepidophorus* nemet is de megjegyzi, hogy ez nem ide való. Ezen nemeket mint említettem *Capiomont* meghatározásai szerint vette át, csak a nemeknek csoportokra való felosztását mellőzte. A *Bubalocephalus* nem két faja spanyolországi, tehát minket közelebbről nem érdekel. A 19 *Macrotarsus*-faj főleg középázsiai, szibériai, perzsiai és kisázsiai, van ezek között néhány új faj is (*setosus*, *hirtus*, *gracilis*, *elongatus*, *altaicus*, *Kolbei**), *cuprifera* (Kinderm i. l.), *inflatus*.) A *Hypera*-nemet a külső mez (szőrözet, pikkelyek) szerint három csoportra osztja; ezek: 1. *Pilosae*, melyek csak szőrökkel fedettek és pedig a) felálló szőrözet nélkül és b) felálló szőrözetrel; 2. (külön név nélkül) melyek testhez simuló pikkelyszerű szőrökkel és pikkelyekkel fedettek (felálló szőrök nélkül) és 3. *Squamiferae*, melyek meze pikkelyekből áll, szőrökkel vagy sörtékkel vagy azok nélkül, utóbbi csoport azután feloszlik síma és durva szőrözetűekre. A *Hypera*-nemből 93 fajt tárgyal, megjegyzendő azonban, hogy szerzőnek még további négy faj létezéséről nem volt tudomása és így nem valószínűtlen, hogy az új fajok egyike-másika ezekkel összeesik. Új *Hypera*-fajok a következők: *gordyaea* (Kurdistan), *lalifrons* (Kaukázus), *callosa* (Syria, Palästina), *bosnica* (Bosznia, Juliai Alpok), *lydia* (Amasia), *Capiomonti* (Parnassus), *rugulosa* (Amur), *nivosa* (Bosznia), *Ganglbaueri* (Cserna prst), *comata* var. *biharica* (Bihari hegység), es var. *carpathica* (Kárpátok), *minuta* (Radnai havasok), *virescens* (Bulgaria: Slivno), *solida* (Bokhara), *duplopunctata* (Bosznia és Hercegovina), *maculosa* (Kis-Ázsia), *cordicollis* (Kis-Ázsia), *Korbi* (Sierra Nevada), *quadrato-collis* (Sierra Nevada), *longicollis* (Lusitania), *fiumana* (Fiume és Bosznia), *judaica* (Jeruzsálem), *Fausti* (Syria), *amelek* (Syria, Palästina), *Reitteri* (Syria). A *Hyperides* másik fajokban gazdag (85 és öt a szerző által kifejejtett faj) nemét, a *Phytonomus* genus, a pikkelyek alakja alapján két csoportra osztja. Az első csoportba azon fajok tartoznak, melyeknél a pikkelyek épszélűek,

* Szerző a tulajdonneveket az elvetendő amerikai szokás szerint kis betűvel írja, miben követni még ez ismertetésben sem akarom.

vagy csak kissé öblösek. Ezt a csoportot azután a szerint, hogy a lábfejzsek talpán nincsenek vagy vannak merev sörték, két új alnemre osztja: *Spongifer* és *Heteromorphus*. A másik csoportba tartozó fajok pikkelyei mélyen kikanyarítottak vagy tövig hasítottak; ez a csoport képezi a harmadik alnemet: *Phytonomus* s. str. Új *Phytonomus*-fajok a következők: *Apfelbecki* (Bosznia), *adsperus* var. *japanicus* (Japán), *tenuicornis* (Kaukázus), *carinaerostris* (Káspító melléke), *validus* (Kaukázus, Örményország), *turcomanus* (Turkestan), *campestris* (Transcaspia, Tashkent, Margelan), *tripolitanus* (Tripolis), *striatus* var. *sicilianus* (Sicilia), *tenuirostris* (Syria), *triangularis* (Sicilia), *nigrirostris* var. *hirta* (Italia), *Schusteri* (Styria), *dentatus* (Radnai havasok és Bosznia), *Gestroi* (?), *Frivaldszkyi* (Mehádia), *pedestris* var. *longicollis* (Sibíria), *variabilis* var. *austriacus* (Bécs) és var. *decoratus* (Turkestan), *transsilvanicus* (Magyarország, Alsó-Ausztria, Bosznia), *sinuatus* var. *nigrosuturalis* (a törzsfaj tarsaságában), *jucundus* var. *propinquus* (Beyruth), *cumanus* (Budapest.) A *Limobius* nembe két faj tartozik, ezek egyike Magyarországon sem ritka (*borealis*), melyhez mint synonymát sorolja a *L. Hampei* Cap.-t. Az utolsó genus a mediterrán *Coniatus* 9 fajjal és 7 fajváltozattal, utóbbiak közül kettő új (*Schrencki* var. *cupreus* és *splendidulus* var. *grisens*).

Petri monographiáját Ganglbauer nagy műve (Die Käfer von Mitteleuropa) mintájára szerkesztette, ez az utánzás azonban sehogy sem sikerült, hiányzik a könnyű áttekintés, a jó beosztás. Mindenekelőtt az egyes fajoknál nélkülözzük a synonymákat, illetőleg irodalmi idézeteket; a kötet végén levő „Synonymentafel“ pedig hiányos és meg nem felelő, az idézési mód sem mindig helyes. Az egyes leírásokban a sorrend nincsen megtartva, egyszer latin diagnózissal, máskor német leírással, vagy a földrajzi elterjedés elmondásával vagy más valamivel kezdődik a leírás. Igen furcsák a földrajzi elterjedésre vonatkozó adatok, azok részben hiányosak, igen általánosak, és a termőhelyek írásmódját illetőleg is elég a kifogásolni való: pl. Anlie (*Aulie Ata* helyett), Dracevo bei Metk (*Melkovich* helyett), Jaffa in Kleinasien (talán Syria), Tresk-planina (*Treskavica*!) Beirut in Kleinasien, *Asia nimir*; Turkestan, stb. Sajtóhiba is van bőven, de íráshiba is (pl. a 60, 61 és 200. lapon következetesen *borcalis borealis* helyett); a *tus-silago forfara* és *rubus idaea* felületes corrigálásra mutat, vagy talán csak nem a fajnévnek angol-amerikai módon kis betűvel való írásának túlhajtása.

A Capiomont-féle *Coniatus aegyptiacus* nevet a jobb hangzású *aegyptius*-sal helyettesíti, erre csak az a megjegyzésünk, hogy az általánosan elfogadott nomenclatura-szabályok szerint ez nincs megengedve, maga a szerző pedig a névváltoztatásban következetlen, mert munkájában 10 lappal előbb a *Phytonomus aegyptiacus* Cap.-t elfogadja.

A munka irálya nagyon is kifogásolható, nehézkes, a mit különben már hivatottabbak is kimutattak (pl. Weise, Deutsche Entom. Zeitschr. 1903. p. 411.). Feltűnő a sok új faj is, a mely sokszor igen aprólékos, mondhatni hajszállhasogatásig menő különbségek felkutatása révén állítottatott fel. Petri munkáját sok hibája daczára is az érdeklődők figyelmébe ajánljuk, vezérfonalul szolgálhat további kutatásokhoz, de a fajokban gazdag csoport meghatározására is elég jó szolgálatot fog tenni.

A bogáncspille vándorlása.

Harmadik közlemény.)*

VIII.

Bükszadon és Tusnádon a bogáncspille tartós esőzés után és a reá következő nagy szárazság kezdetén, 1903. júl. 15—20-ika között tömördek mennyiségben vonult északkeletről délnyugati irányban. A pillangók vonulása mintegy 8 napig tartott és fokozatosan megszűnt, midőn is a község körül elterülő heréseket, luczernásokat ellepte. A tömötten vonuló csapat szélessége mintegy 50 méter lehetett. Az állatok röpte a vándorlás alkalmával nyílsebes volt, úgy hogy alig sikerült közülük néhányat elfognom.

Albertini Géza.

IX.

A bogáncspilléről csak azt mondhatom, hogy 1903. július végétől fogva Kassán és környékén rendkívül nagy mennyiségben röp-ködött; ugyan oly nagy számban láttam szeptemberben Zárán is, és még hazatértem után október végéig is igen sok bogáncspille röpült. Ha ezek a pillangók vándorúton lettek volna, rövid idő multán bizonyára eltűnnék innen, de ez nem történt meg, sőt sza-

*) Az I. és II. közleményt: R. L. X. kötet 148., 183. l.

kadatlanul itt maradtak és még novemberben is mutatkoztak egyes példányok. Az idén különben különösen sok *Colias Edusa* is volt Kassán, még több Zárán. Rendkívül sok *Cheimatobia brumata*, *Hibernia defoliaria*, *H. aurantiaria* és *Anisopteryx aceraria* is jelentkezett az idén, nov. 20-án csak úgy hemzsegetek a kassai erdőben, az igaz, többnyire már kopott állapotban. Tapasztalatom szerint bizonyos évek különösen kedvezők egyes fajokra nézve, másokra meg annál kedvezőtlenebbek. Így p. o. az előbbi években nagy számban volt látható *Neptis aceris*, *Papilio Podalirius* és *Limenitis populi*, az idén pedig alig akadt belőlük, annak daczára, hogy minden nap künn járok. Ezeknél fogva meggyőződésemm az, hogy a tömegesebb fellépésnek ritkán vándorlás az oka, hanem inkább az illető lepkéknek kedvező klimatikus viszonyok, a tápláló növények előfordulása stb., a mi fejlődésüknek egyes években különösen kedvez.

Dr. Fischer Herminius.

X.

Nagy elfoglaltságom mellett bár nem figyeltem meg alaposan a bogáncspille ez idei vándorlását, de azt állíthatom, hogy július hó végén több ezerre menőt láttam itt Kassán, mind a bankói erdőben, mind a városban az utczákon röpdülni, a melyek keletről nyugat felé vonultak.

Bezsilla Samu.

XI.

Érdeklél olvastam a R. L. hasábjain a bogáncspille vándorlásáról szóló közleményeket, annál is inkább, mert Kún-Félegyházán a városi parkban, hol a térség épen a legnagyobb, július vége felé magam is észleltem a lepkék vándorlását, habár csak kisebb mértékben, úgy, hogy talán másnak fel sem tűnhetett, de én, mint lepkegyűjtő, ki minden lepke után kíváncsisággal nézegetek, érdekel voltam iránta s épen hazajövet a tennis-pályáról, úgy d. e. 9—10 órakor, láttam, a mint rövid egymásutánban törnek elő a bogáncspillék s röpdüinek el fölöttem. Egynehányat kalapommal zavartam meg szálltában, de azután békén hagytam őket. Rövid pár perczig tartott tehát vizsgálódásom és most bánom, hogy huzamosabb időt nem szenteltem neki. Mindazonáltal elég jól emlékszem arra, hogy Majsa irányában, délnyugat felé haladtak, ha csak az arra felé amúgy is nagyon sok épület, tanyák, meg nem változtatták útjuk irányát.

Szomor József.

XII.

Kérdésére értesitem, hogy a nyáron itt Eperjesen a *Pyrameis cardui*-ra vonatkozólag semmi különöst sem észleltem. Julius közepén igen nagy számban röpült a herés földeken, de már néhány nap múlva igen kopott volt csaknem mind s ezek még augusztusban is röpködtek, de nem vonultak nagy mennyiségben. Színük többé-kevésbé igen világos sárgás volt. Szeptember végén és októberben újra fogtam számos, egészen friss példányt szintén hereseken, s ezek, kivált a fonákjukon, élénkebb pirosas rózsa-színűek voltak.

Dahlström Gyula.

XIII.

A *Pyrameis cardui* itt Német-Bogsanban (Krassó-Szörény-megye) a ritkább jelenségek közé tartozik, mert minden talpalatnyi föld művelés alatt áll s így nem nyújt hernyójának a megélhetésre kedvező feltételeket. Az idén máshol észlelt vándorlásának nyomát itt csak is nyugtalan röpülésük mutatta. Az ide kerültek egyébként is bizonyára csak eltévedt vagy a légáramlat ide sodort példányok voltak. A pillének tömeges röpülését itt sem az idén, sem egy évtizednél hosszabb időn túl való ittlétem alatt nem észleltem. De 1879-ben, első balkáni utazásom alkalmával, e lepkének fent a Kódsa-Balkán tetején való vándorlását igazolhatom, mert oly nagy számban röpült, mint az előtt soha sem tapasztaltam; mely irányban vonultak akkor, arra már nem emlékezni.

Merkl Ede.

XIV.

Becsés soraira válaszolva, van szerencsém értesíteni, hogy a múlt nyáron Felső-Lövő vidékén a *Pyrameis cardui* L. fellépése semmiféle rendellenességet nem mutatott. Nevezett pillangó a rendes időben és, mint az előző években, csak nagyon szórványosan lépett fel.

Budaker G. Károly.

XV.

A „Természettudományi Közlöny“-ben (1903. nov.) közli Jablonowski József a m. kir. Rovartani Állomáshoz érkezett következő tudósításokat:

1. Pusztaszent Lőrinczről (Budapest környékén) írta Martinkovits Mihály: A lepke reggel 8 órától kezdve millió-számban, kivált 9—11 órakor úgy özönlött, mint mikor őszkor a falevél hull. Keletről nyugatnak vonult. Még délben és 1 órakor is

lehetett látni példányokat. Le nem szálltak. Vonulásuk 13-án kezdődött és 16-ig tartott, ekkor azonban már jóval csekélyebb számban röptültek.

2. Nagyhátról (Hajdú megye) Fürst Ödön gazd. számvevője jelenté jul. 17-én, hogy a pillangó ott is csak úgy özönlött, mint Szent-Lőrinczen.

3. V oll a y F e r e n c z jul. 24-én írja: „E héten Szepes-megyében Rosztokabánya telepen és Igló-Kis-Huileczen az ottani erdő fölött borzasztó sok lepke vonult, még pedig keletről nyugat felé. A lepkék több napon át órákig vonultak.“

4. Gödemesterházáról (Maros-Torda megye) írja M o j z e r K á r o l y, hogy a lepke jul. 14—16. közt a déli órákban a község fölött több kilométer széles zónában, roppant mennyiségű rajban vonult. A vonulás északkeletről délnyugatra történt, 1—3 méter magasan a föld színétől s igen gyors menetben.

5. Dobrestéről (Bihar megye) S z e n t p á l y K á l m á n főerdész tudósít jul. 19-én, hogy az ottani kincstári, többnyire bükkös erdőben rendkívül nagy számban röpködött a lepke, de hogy vonult volna, azt nem említi.

6. Maga J a b l o n o w s k i J ó z s e f megfigyelte, hogy a lepke jul. 23-án egyenkint Ujszászon (Pest megye) is vonult, még pedig a vasuti ákácztasor mentén északnyugatról délkeleti irányban.

Különfélék.

Saturnia hybrida major O. ügyében Suchetet A. francia képviselő, ki a szabadban előforduló korcsfajzatokról szóló művének második kötetében a rovarok hybridáit fogja tárgyalni, hozzáam fordult, felvilágosítást kérve arra nézve, hogy mért említik mások s én is a fentnevezett hybrida szerzőjeként O c h s e n h e i m e r t? Erre átnéztem a forrásműveket s úgy láttam, hogy ez a kérdés igen indokolt. A *Saturnia*-nem három korcsának általánosan használt nomenclaturája a Staudinger-féle katalogus 1., 2. és 3. kiadása (1861., 1871., 1900.) szerint a következő: *Hybrida major* O. (spini ♂, pyri ♀), *H. media* Stgr. (pyri ♂, carpini ♀), *H. hybrida* (minor) O. (spini ♂, carpini ♀). Az elsőre nézve O c h s e n h e i m e r nem volt tisztában sehogy sem. Nagy művének 11. kö-

tetésben (p. VIII.) említi, hogy birtokában van *spini* és *carpini* korca; a III. kötetben (p. 9.) azután említi, hogy azt Bécsben R a d d a-tól kapta s hogy bécsi gyűjteményekben többször van *Pavonia hybrida* név alatt s ennek leírása (p. 10.) tökéletesen vág is a *H. minor*-ra. De IV. kötetében (p. 191.) megjegyzi, hogy *spini* és *carpini* párosodásából korcs származott, melyet *Pavonia hybrida*-nak neveznek; R a d d a gyűjteményének átvételénél azonban nemcsak a (III. 10) leírtat találta *Pavonia hybrida major* név alatt, hanem *Pavonia hybrida minor* nevezetűt is. A *H. major* leírásából (p. 192) kitűnik, hogy az inkább a *carpini*-re, a *H. minor* (p. 193) pedig inkább a *spini*-re hasonlít. Szóval, az ő *Hybr. major*-ja éppen úgy mint a *H. minor*, a *spini* és *carpini* korca. Arról még nem volt tudomása O c h s e n h e i m e r-nek, hogy *spini* hímje és *pyri* nőténye is párosodik. Ennélfogva a szokás g jelzésnek: *Hybr. major* O c h s h. voltaképen semmi jogosultsága nincs és tisztán S t a u d i n g e r tekintélyén alapszik, a ki a *Hybr. major*t kritika nélkül O c h s e n h e i m e r-nek tulajdonította, habár ez ennek a korcsnak csupán nevét, nem pedig leírását is adta. De még a név sem ered tőle, hanem R a d d a H. vagy Schiffermiller és Denis-től. — S t a u d i n g e r-re támaszkodva, használtuk az elnevezést idevágó közleményeinkben S t e f f e k A. és magam is. Én (Soc. Ent. III. 57.) közöltem Anker Lajos feljegyzései alapján, hogy ő 1854. márcziusban a szabadban párosodott *spini* hímek és *pyri* nőtények után petéket s ezekből a következő évben valódi *Hybrida major*t tenyésztett. Ezzel S t e f f e k közleménye (Term. Füzet. II. 1878. p. 178) sem címe, sem tartalma szerint nem vág össze. Címe szerint (A *Saturnia hybrida* tenyésztéséről) ugyanis azt hinnők, hogy *H. hybrida*-(*minor*)-ról van szó, szövege azonban a *H. major*-ra vonatkozik; mert itt azt mondja St., hogy A n k e r több külföldi entomologusnak megígérte ennek a hybridának szállítását, mely célra 1856-ban a *pyri* és *spini* hernyóit tenyésztette. Ép oly zavaros s illetőleg egészen téves St. amaz állítása is, hogy midőn 1857-ben A n k e r-nél *spini* hím és *pyri* nőtény párosodott, ezáltal A n k e r-ben az a gondolat támadt, hogy ebből a párosodásból keletkezhetik a *Hybr. major*. Pedig lehetetlenség, hogy erre A n k e r csak akkor gondolt volna, hiszen már 1855-ben határozottan tudta, hogy a *spini* és *pyri* párosodása *Hybr. major*t ad. O c h s e n h e i m e r típusai a Magyar Nemzeti Múzeum birtokába jutottak, de az 1838-iki árvíz alkalmával tönkre mentek.

A. Aigner Lajos.

Entomológiai előadások a k. m. Természettudományi Társulat állattani szakosztályában: 1903. december 11-én olvasott Dr. Entz Géza „Az állatok színéről és a *mimicryről*“, melynek még folytatása lesz, a midőn bővebb kivonatban fogjuk ismertetni. 1904. jan. 8-án bemutatta Dr. Kertész Kálmán a hazai szúnyogokról szóló dolgozatát, melyből közelebb mutatóványt közlünk. Ugyanakkor Csiki Ernő „Adatok a *Myrmecophila acervorum* Pañz. ismeretéhez” cím alatt elmondja mindazt, a mit erről az érdekes állatkáról az irodalomban feljegyezve találunk. Rámutat arra, hogy újabban e faj hímjét ismeretlennek mondják, holott Burmeister, Fuss, Frivaldszky és Saussure műveiben erre vonatkozólag adatok is találhatóak. Bemutatja egyúttal e fajnak hím és nőstény példányait, melyeket Bolkay István és Szabó József gym. tanulók gyűjtöttek Rimaszombaton. Végül felsorolja az előfordulásra vonatkozó adatokat és ismerteti az újra felfedezett hímét.

Hernyónak vedőköntöset figyelte meg Shelford R. angol lelkész Borneo szigetén. Hernyók táplálkozására hoztak neki valami *Spiraea*-féle növény ágát, melyen számos halványzöld virág és bimbó mutatkozott. Egyszerre csak mozogni kezdett egyik bimbócsomó s ekkor látta, hogy az egy apró, 9 mm. hosszú araszló hernyó, melynek teste bimbókkal egészen el volt borítva. A hernyó potrogyűrűin hat pár tüskéfélét viselt, a melyekhez az összeszótt bimbók megerősítve voltak. A további megfigyelés alkalmával azt tapasztalta Shelford, hogy a hernyó teljes tudatában van annak, hogy köntöse őt védte, mert mihelyt a rajta levő bimbók elfonnyadtak, újjakkal pótolta. Ilyenkor rágóival egy-egy bimbót leszelt s azt két első lábával fogva, sűrűn bevonta fonadékkal, azután testének elülső részével hátrafordult s a bimbót egyik tüskéjéhez erősítette. Miután mindegyik tüskéjét 3–4 bimbóval ellátta, annyira hasonlított bimbócsomóhoz, hogy attól alig lehetett megkülönböztetni. Ha izgatták a hernyót, akkor testének hátulsó részét úgy összehúzta, hogy a növény szárán feküdt s ily helyzetben maradt 15–20 percig; máskor meg ide-oda lóbálta magát s ilyenkor épen oly látszata volt, mintha szélről mozgatott bimbócsomó volna. Két hét múlva elbábozott selymes gubóban, mely szintén el volt lepve zöld bimbókkal. A bábót azonban elpusztították a hangyák, úgy hogy a lepkefajt nem lehetett megállapítani. Bizonyára közel állott az *Euchloris* (*Phorodesma*) nemhez, melynek hernyói szintén elfödik testüket a táplálónövény leveleinek részeivel, úgy hogy a gyakorlatlan szem nem veheti észre.

Sáskák petézése. Ausztráliában igen nagy károkat okozott az *Épacromia terminalis* nevű sáska, úgy, hogy Froggatt W.-nek bő alkalma volt azok petézési módját is megfigyeini. Ez állítólag következőleg történik: A nőtény tojócsővével lyukat váj a földbe s abba bizonyos számú petét rak le. Ez alatt mindig két hím áll mellette, a melyek egyik első lábukat a nőtény fejére teszik s ott tartják, míg az a petézést el nem végezte. Ezt az érdekes csoportot nagy körben számos más hím állja körül. Ez a tény, ha csakugyan az, valóban igen nevezetes.

Angolország lepke-faunája bizonyára a legalaposabban van felkutatva, a mi a lepkészek nagy számánál fogva könnyen érthető. Egyébiránt szegény a fauna: pl. a nappaliak száma nem üti meg a 70-et. Ámde a gyűjtők nagy serege, valamint az a körülmény, hogy csaknem minden föld művelés alatt áll, tetemesen alábbszállította az egyedek számát, sőt egyes fajt ki is irtott. Így pl. *Polyommatus dispar* 1860 óta már nem fogtak és ma darabját 100—300 koronával fizetik; *Papilio Machaon* úgylátszik Norfolk és Cambridgeshire mocsaraira szorítkozik; *Aporia crataegit* az utóbbi 10 év alatt nem fogtak; *Leucophasia sinapis* mind ritkábbá válik, szintűgy *Lycaena Semiargus* és *Arion*, *Melitaea Athalia* és *Cinxia*, az utóbbi már csak Wight szigetén található; *Pierés Daplidice* és *Argynnis Latonia* csak elvétve fordul elő a déli partokon. A Heterocerák közül is kiveszett az *Agrotis subrosea* és az *Acidalia circellata*. Franciaországban sokkal kedvezőbbek a viszonyok; de itt is van néhány faj, mely folyton gyérül; így pl. a Bretagneban *Limenitis Camilla* egykor közönséges volt, ma úgylátszik egészen kiveszett; a *Papilio Podalirius* is egyre ritkább lesz.

A fűlbemászók és egyenes szárnyúak magánrajzát bocsátotta ki Redtenbacher (Die Dermapteren und Orthopteren von Oesterreich Ungarn und Deutschland. Wien, Gerold.) A kitűnő munka az általános bevezetés után (a testalkat jellemzése, biológiai adatok, fogás, praeparálás) rendszeres sorban adja a fauna képviselőit. A legtöbb Orthoptera őszkor, a lepetezés után, elpusztul, csak kevés telet ki, az is jobbára álcza állapotban; úgylátszik, legalább ötször vedlenek. A fűlbemászóknál, csótánok és sáska-féléknél a szárnyak eleinte karéjszerű nyujtványok alakjában mutatkoznak a meso- és metanotumon szabályos helyzetben, vagyis az elülső szegélylyel ki- és lefelé hajlítva s csak az utolsó vedlésnél válnak szabaddá a szárnyak. A sáskák, valamint a tücskök azonban már a két utolsó álczastádiumban bírnak szabad szárny kezdemény vagy szárnyhüvelylyel,

de a melyek a hátoldal felé hajlítottak, úgy hogy a felsőszárnyat az alsó szárny elfödi s az elülső szegély a hát középvonala felé irányzott. Tavaszkor csaknem csupán tücsköt, csótánt, fülbemászókat és néhány Tettix-fajt találni; júniusban jelentkeznek az első Phaneropteridák és Tryxalidák, de csak júliusban lép fel az Orthopterák főtömege, mely azután az őszi végéig fokozatosan eltűnik. Egyesek, kivált a domestikált fajok egész éven át találhatók minden stádiumban. Orthopterák csaknem mindenütt fordulnak elő, mind nedves réteken és mocsarakban, mind szántóföldeken és havasi réteken, erdőszélen, irtásokban és száraz dombokon. Némelyike emberi lakokban, raktárakban stb. él, mások fű közt vagy lomb alatt, különféle fákon, bokrokon és növényeken, kivált csalányon, páfrányon, szederen, mogyoró- és tölgybokrokon, hárs- és bükkfákon, valamint fenyőkön. Egy részük lyukakban, kövek és száraz tehénganélj alatt lakik, mások sziklarésekből s a földi hangya fészkeiben; a sűrű erdőt azonban többnyire kerülik.

A rovarok felczédulázására dr. Brunetti egységes czédulák használatát ajánlja, még pedig a következő adatokkal: 1. A termőhely és ország pontos megjelölése; 2. A datum sora: év, hónap, nap; a hónap római számmal jelölendő; 3. A gyűjtő neve oldalt feljegyzendő; 4. A czédula úgy megerősítendő, hogy a rovar jobb oldaláról olvasható legyen. Ime a példa:

Hűvösvölgy Budapest, Hung. 1903. VII. 3.	II 6 V
--	--------

„Magyarország lepkei, tekintettel a szomszédországok faunájára“. Ez lesz címe egy lepkekönyvnek, melynek megírásával megbízta A. Aigner Lajost a Kir. m. Természettudományi Társulat. A munka a Berge-féle német lepkekönyv mintájára készül s annak ábráival lesz ellátva és a társulat könyvkiadó vállalatában alighanem már az 1904-iki karácsonyi piacon fog megjelenni. Ellenben elmarad egyelőre ugyanazon szerző „Magyarország pillangói“ című pályanyertes monographiájának kiadása.

„ROVARTANI LAPOK“

XI. Band. 1. Heft. Januar 1904.

S. 1. **L. v. Aigner-Abafi** : **Die Melanargien Ungarns**. Verfasser behandelt die in Ungarn vorkommenden drei Arten: *Galatea*, *Larissa* und *Japygia* (var). Von *Galatea* L. werden erwähnt: ab. *Galene* O., ab. *leucomelas* Esp., ab. *turcica* O., var. *procida* und eine der ab. *leucomelas* ähnliche Form der letztern mit unten zeichnungslosen Hinterflügel, aus Fiume, wo sie zuerst E. d. Ulbrich gesammelt hat, die zur Unterscheidung ab. *Ulbrichi* benannt wird. Ausserdem fand derselbe Sammler im Komitate Vas eine *procida*-Form, die einen vollständigen Gegensatz zur ab. *amarginata* Metz. bildet, d. i. bei welcher die Randmonde am Hinterflügel gänzlich fehlen, so dass die schwarze Färbung von der schmalen Mittelbinde ununterbrochen bis zum weissen Saume reicht, auch sonst herrscht Schwarz vor, namentlich sind die weissen Flecken des Oberflügels russig bestreut. Auch auf der Unterseite ist das Exemplar dunkel, ungefähr wie das bei Oberthür (Études XX. pl. 2. fig. 17) abgebildete, welcher dieselbe als ab. *melania* bezeichnet, welcher Name auch diesem Stück zukommt. *Larissa* H. G. und var. *Herla* H. G. fliegen nur im Litorale; von *Japygia* Cyr. die var. *Suwarovius* Hbst. nur in den Sandgegenden südlich von Budapest. Diese Form ist von dem weit dunklern und auch etwas kleinern russischen und sibirischen *Suwarovius* so wesentlich und constant verschieden. ihre Zeichnung weit mehr linienförmig, die Randmonde stets ganz weiss, mit einer einfachen Linie begrenzt, bilden einen hohen Bogen, auf dem Hinterflügel zugespitzt. Demzufolge wird vorgeschlagen, diese ungarische Form unter dem früher gekannten Namen *Clotho* Hb. als selbständige Varietät zu betrachten.

S. 4. **E. Csiki** : **Neuere Daten zur Käferfauna Ungarns**. Verfasser stellt als fünften Nachtrag zu dem Katalog der Käfer Ungarns die in den letzten zwei Jahren für die Fauna von Ungarn neu nachgewiesenen Coleopteren mit Angabe der Fundorte zusammen. Im Ganzen werden 128 Arten und Varietäten aufgezählt, so dass die Gesamtzahl der aus Ungarn bekannten Käfer nunmehr 7377 beträgt.

S. 8. **E. Ulbrich** : **Beitrag zur Lepidopteren-Fauna des Komitates Vas**. Verzeichniss der im Juli 1901 und 1902 gesammelten Lepidopteren, darunter auch eine für Ungarn neue Form. *Aplasta ononaria* v. *faecatavia* Hb.

S. 11. **J. Hajóss** : **Zweikampf von Lethrus cephalotes**. Der Kampf dieses Käfers um den Besitz des Weibchens wird geschildert und mit Abbildung illustriert.

S. 12. **E. Csiki** : **Die Monographie der Hyperini**. Besprechung des Werkes von Dr. Karl Petri. Es wird kurz die Eintheilung des Werkes, die Principien, nach welchen Petri die Hyperini bearbei-

tet, besprochen. Nach Aufzählung der neu beschriebenen Arten wird auf einige Ungenauigkeiten und Fehler aufmerksam gemacht.

S. 15. **Wanderungen des Distelfalters** III. Neuere Berichte über das mehr oder weniger häufige Vorkommen oder Wandern des Falters von G. Albertini aus Bükszád und Tasnád. (Kom. Csik und Háromszék), von Dr. H. Fischer und S. Bezsilia aus Kassa, von J. Szomor aus Kún-Félegyháza (Kom. Pest), von J. Dahlström aus Eperjes, von Ed. Merkl aus N.-Bog-sán (Kom. Krassó Szörény), von G. K. Budaker aus Felső-Lövő (Kom. Vas), sowie aus P.-Szt.-Lőrincz und Ujszász (Kom. Pest), Nagyhát (Kom. Hajdu), Rosztokabánya (Kom. Szepes), Gödemesterháza (Kom. Maros-Torda) und Dobreste (Kom. Bihar). In den meisten Fällen wird ein Massenflug constatirt.

Kleinere Mittheilungen.

S. 18. L. v. Aigner-Abafi: *Saturnia hybrida major* O. A. Suchetet, der im II. Bande seines Werkes über Hybriden diejenigen der Insecten behandeln wird, frug beim Verfasser an, weshalb er Ochsenheimer als Autor von *Sat. hybr. major* nenne? Verfasser schlug Ochsenheimer's Werk auf (III. 9. 10. IV. 191—193) und fand, dass seine Beschreibung von *Hybr. major* und *minor* auf den Bastard von *spini* und *carpini* passt und Ochsenheimer durchaus keine Kenntniss davon hatte, dass auch *pyri* mit jenen zwei Arten Bastarde erzeuge. Die Bezeichnung *Hybr. major* Ochsenh. beruht also rein auf Staudinger's Autorität, der diese Bezeichnung schon 1861 annahm und seitdem wurde sie von ihm und Anderen beibehalten.

S. 18. **Entomologische Vorträge** in der zoologischen Section der ungar. Naturwiss. Gesellschaft. Am 11. Dec. 1903. las Dr. G. Entz über *Färbung der Thiere und Mimicry*. Eine zweite Vorlesung folgt, worauf ausführlicher Auszug gebracht wird. Am 9. Januar trug Dr. K. Kertész Theile seiner Arbeit über die *Gelsen* Ungarns vor; ein Bruchstück wird auch in „Rovartani Lapok“ erscheinen. Hierauf hierauf hielt E. Csiki einen Vortrag über *Myrmecophila acervorum* und legt auch das jüngst aufgefundene Männchen vor, welches in der neuern Literatur als unbekannt gilt, obzwar ältere Autoren dasselbe erwähnen.

S. 20. **Die Schmetterlinge Ungarns** mit Berücksichtigung der Fauna der Nachbarländer. Dies wird der Titel eines Werkes in ungarischer Sprache sein, welches L. v. Aigner-Abafi im Auftrage der Ung. Naturwiss. Gesellschaft verfasst. Das Werk wird, mit den Berge'schen Tafeln versehen, voraussichtlich Ende dieses Jahres erscheinen. Dagegen unterbleibt vorläufig das Erscheinen der Preisschrift desselben Autors über die Tagfalter Ungarns.

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet, Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulata. Ára 35 kor., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitömésére s eltartására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 kor 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ó.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kiránaülök* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer,* Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe,* Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill Adatok Magyarország fűrkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk témdarazsainak magánrajza 40 kor.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Aigner-Pünel-Uhryk,* Magyarország lepkéinek jegyzéke 5 kor. — *Berge,* Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann,* Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidaum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer,* Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz,* Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.* Adatok a hazai félröptűek ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungnr Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriopoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K.* és *Kulczynski L.* Araneae Hungaria 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lendl A.* A pókok, különösen a kerekháló-pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországhban eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor

Catalogus Endomychidarum.

Conscripsit

Ernestus Csiki.

A Museo Nationali Hungarico editus. Budapestini 1901.

Ára 3 korona.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Szerecsen-u 6.

Loose und Centurien exotischer Insekten

(mit vielen Schaustücken und Seltenheiten, vorzüglich bestimmt und erhalten, die Schmetterlinge und Libellen in Düten):

100	Käfer in ca. 50 Arten von Bolivia (Yungas de la Paz. 100 m.)	Mk. 15.—
100	» » » 50 » » Nord-Indien (Darjeeling. Assam.)	» 12.—
100	» » » 50 » » Nord-Borneo (Kinabalu)	» 15.—
100	» » » 50 » » Deutsch-Ost-Afrika (Tanga, Tanganjika-See, Usaramo etc.)	» 12.—
100	» » » 50 » » Deutsch-Ost Afrika (Nguelo, Usambara)	» 12.—
{	50 Orthoptera aller Ordnungen und Gegenden	» 15.—
	100 Wanzen » » » »	» 15.—
	100 Homoptera » » » »	» 20.—
	100 Hymenoptera » » » »	» 15.—
	diese nur theilweise bestimmt!	
50	Libellen verschiedener Gegenden	» 10.—
50	Schmetterlinge von Bolivia mit <i>Papilio servillei bolivianus</i> , <i>harmodius</i> , <i>Catopsilia menippe</i> , <i>Catagramma aegina</i> , <i>Callithea leprieuri</i> , <i>Morpho deidamia</i> , <i>femen Ancylnis</i> , <i>Diorhina etc. etc.</i>	» 20.—
50	Stück wie vorher mit dem riesigen opalfarbigem <i>Morpho godartii</i>	» 30.—
40	schöne <i>Papilio</i> mit <i>scivillei</i> , <i>harmodius</i> , <i>leucaspis</i> , <i>ascalaphus</i> , <i>milon</i> , <i>dasarada</i> , <i>paris</i> , <i>iswara satespes</i> , <i>gigon</i> , <i>fuscuscastaneus</i> , <i>polyphontes</i> , <i>nicanor</i> , <i>peranthus etc.</i>	» 18.—
	dto mit <i>Papilio lenaeus</i> oder <i>blumei</i>	» 24.—
	dto mit » <i>androcles</i>	» 28.—
10	feine Morphiden und Brassoliden mit <i>M. amathonte</i> , <i>didius</i> , <i>deidamia</i> , <i>achilles</i> , <i>achillides etc.</i>	» 20.—
	dto mit <i>Morpho godartii</i>	» 30.—
	<i>Actias isis</i> (phänomenales Thier) Mk. 25.—, <i>Eligma latepicta</i> (schönste Arctiide von Afrika) Mk. 6.—, <i>Agrias lugens</i> (herrlich) Mk. 25.—, <i>Papilio ascalaphus</i> (Riesen) Mk. 2.—, <i>Ornithoptera priamus</i> (Stammform (gezogen!) ♂ u. ♀ 20.—, <i>hippolyptus</i> ♂ 4.—, ♀ 14.—, <i>hephaestus superb.</i> ♂ 2.—, ♀ 3.— — Porto und Packung extra.	

HERMANN ROLLE

Entomologisches Institut,

BERLIN S. W., Königrätzer-Strasse Nr. 89.

CATALOG

DER

Lepidopteren des palaearktischen Faunengebietes.

Von

Dr. O. Staudinger und Dr. H. Rebel.

2 Theile in einen Band gebunden.

Preis 20 Kronen

Szerkesztőségünk útján is megrendelhető.

Kot 11 fuzet 1
1904: jan.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01427 0490